

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

ARALIK 2017

Sayı 56

EBSO EKONOMİ BÜLTENİ

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

Küresel ekonomi, 2017 yılını belirsizliklere ve risklere rağmen güçlenme eğilimi ile tamamlamaktadır. Söz konusu güçlenme işaretleri uzun vadeli ekonomik tahminlere de olumlu etki yapmaktadır.

Kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, 2017 yıllık büyümesinin yüzde 3,2 olacağı öngörüsünde bulunmuştur. Kurum ayrıca 2018 yıllık büyümesinin de güçlü bir görünüm sergilemesinin beklendiğini açıklamıştır.

ABD'li yatırım bankası Goldman Sachs, son yıllarda küresel ekonomik gelişmeler üzerinde oldukça etkili olan petrol fiyatlarıyla ilgili, 2018'e yönelik öngöründe bulunmuştur. Öngörüye göre, OPEC ve grup ile birlikte hareket eden diğer üreticilerin arz kısıntısının süreceğine ilişkin güçlü işaretleri referans alarak, gelecek yıl petrol stokların azalacağı ve fiyatların yükseleceği belirtilmiştir. Bu açıdan, Brent petrolde 2018 tahmini varil başına 58 Dolar'dan 62 Dolar'a, 2019 tahmini ise 58 Dolar'dan 59,50 Dolar'a yükseltilmiştir.

Küresel imalat PMI değeri, Kasım ayında 54,0 düzeyinde gerçekleşerek son 80 ayın en yüksek değerini almıştır.

ABD

Amerikan Merkez Bankası (FED), faiz hedef aralığını yüzde 1.00-1.25'ten yüzde 1.25-1.50'ye çıkartarak, faizi bu yıl üçüncü kez yükseltmiştir. FED, konuyla ilgili yaptığı açıklamada dalgalanmalara rağmen işsizlik oranının düştüğünü, sağlıklı bir istihdam artışı olduğunu ve enflasyonun orta vadede istikrar kazanacağını belirtmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda, FED'in 2018'de 3 kez faiz artırımına gidebileceği yönündeki öngörüler güçlenmiştir.

Goldman Sachs, ABD vergi sisteminde yapılacak değişikliklerin gelecek yıl büyümeyi yüzde 2,5'e yükseltmesinin beklendiğini açıklamıştır. Vergi reformu düzenlemesinde sona yaklaşılırken, düzenlemenin sonucu olarak büyümenin 2018 ve 2019 yıllarında 25 baz puan yükselmesinin beklendiği açıklanmıştır.

ABD'de mevcut ekonomik koşullar endeksi, güncel veriler itibarıyla 2,4 puan artarak 115,9'a yükseldi. Buna karşın, tüketicilerin uzun vadeye yönelik görüşlerini ölçen beklentiler endeksi ise 88,9'dan 84,6'ya gerilemiştir. Bu açıdan, mevcut ekonomik koşulların olumlu olmakla birlikte, geleceğe yönelik belirsizliklerin ve endişelerin varlığını koruduğu anlaşılmaktadır.

ABD imalat PMI değeri, Kasım ayında bir önceki aya göre hafif bir gerilemeyle 53,9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

EURO BÖLGESİ – AB

Euro Bölgesi GSYİH'sı 2017 üçüncü çeyreğinde yıllık bazda beklentilere uygun olarak yüzde 2,6 artmıştır. Büyümenin alt kalemleri incelendiğinde, hanehalkı tüketiminin yüzde 1,9, kamu harcamalarının yüzde 1,1 arttığı görülmektedir.

Euro Bölgesi'nde ihracat yıllık bazda yüzde 8,8, ithalat yüzde 10,1 artmıştır. Böylece, geçen yılın Ekim ayında 19,2 milyar Euro olan dış ticaret fazlası, 2017'nin aynı döneminde 18,9 milyar Euro düzeyinde gerçekleşmiştir. Ekonomi hakkında bir diğer önemli gösterge olan istihdam ise 2017 üçüncü çeyreğinde Euro Bölgesi'nde yüzde 1,7, AB'de yüzde 1,8 oranında artmıştır. Böylece, istihdam edilen kişi sayısı her iki bölge bazında da şimdiye kadar kaydedilen en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Euro Bölgesi imalat PMI değeri, Kasım ayında 60,1 düzeyinde gerçekleşerek yaklaşık son 17 yılın en yüksek değerini almıştır.

ALMANYA

Almanya'da Avrupa Ekonomik Araştırma Merkezi tarafından, yatırımcı güven endeksinin Aralık'ta 17,4'e gerilediği belirtilmiştir. Dört aylık süreden sonra ilk kez gerileme kaydedilen endeks, siyasi gerginliklerin ekonomi ve yatırımcı algısı üzerindeki olumsuz etkisini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Almanya'nın bu yılki ihracat beklentisinin 1 trilyon 250 milyar Euro olduğu açıklanmıştır. İthalattan daha iyi bir performans gösteren güçlü ihracat yapısının, milli gelir artışı üzerinde de etkili olacağı öngörülmektedir.

Almanya imalat PMI değeri, Kasım ayında 62,5 düzeyinde gerçekleşerek yeni bir rekor daha kırmıştır.

JAPONYA

Japonya GSYİH'sı 2017 üçüncü çeyreğinde yüzde 2,5 ile beklentilerin üzerinde büyüme kaydetmiştir. Büyümede ihracat artışının işletme yatırımlarını desteklemesi etkili olmuştur. Bu açıdan ülke ekonomisi, ardı ardına yedinci çeyrekte de büyüyerek 1990'ların ortalarından bu yana görülen en uzun büyüme serisini yakalamıştır. Beklentiler, büyümenin 4. çeyrekte de süreceği yönündedir.

Japonya Merkez Bankası (BOJ) tarafından yapılan açıklamaya göre Tankan Büyük İmalatçılar Endeksi, dördüncü çeyrekte 22,0 seviyesinden 25,0'a çıkarak, 2006'dan beri en yüksek değerini almıştır. Bu açıdan, küresel ekonomik büyümenin, Japonya'daki ihracat ve şirket karlarını destekleyerek hem büyük hem de küçük şirketlerin güvenini artırdığı anlaşılmaktadır.

Japonya imalat PMI değeri, Kasım ayında bir önceki aya göre hafif bir gerilemeyle 53,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

ÇİN

Çin'de ihracat, küresel talebin güçlü seyrini sürdürmesiyle beklentilerin oldukça üzerinde gerçekleşerek yüzde 12,3 oranında yükselme kaydetmiştir. Bu açıdan, küresel ekonomideki güçlenme eğiliminin Çin ihracatını desteklediği anlaşılmaktadır. Ancak buna rağmen, ithalatın artış hızı yüzde 17,7 ile ihracatı geride bırakmıştır.

Dünya Bankası, Çin'in 2017 büyüme tahminini, bireysel tüketim ve dış ticaretin sağladığı destekleri gerekçe göstererek, yüzde 6,7'den yüzde 6,8'e yükseltmiştir. Bununla birlikte, finans dışı sektörde yükselmeye devam eden kaldıraç etkisi ve konut fiyatlarında süren belirsizlik sebebiyle 2018 ve 2019 tahminleri sırasıyla yüzde 6,4 ve yüzde 6,3 olarak sabit tutulmuştur.

Çin imalat PMI değeri, Kasım ayında bir önceki aya göre hafif bir gerilemeyle 53,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

HİNDİSTAN

Hindistan Merkez Bankası, son para politikası kurulu toplantısında nötr para politikası duruşunu korumuştur. Banka, gösterge repo faizini yüzde 6,0 düzeyinde sabit tutmuştur.

Hindistan'ın Yeni Delhi kentinde Çin ve Rusya'nın da katılımlarıyla gerçekleştirilen toplantıda, üç ülkenin ekonomi ve siyaset alanındaki 10 farklı konuda işbirliği anlaşması imzaladıkları açıklanmıştır. Üç ülkenin işbirliği çalışmalarını güçlendirmeleri, küresel ekonomik ve siyasi dengelerin gidişatını belirleme açısından da önem taşımaktadır.

Hindistan imalat PMI değeri, Kasım ayında bir önceki aya göre yükselme kaydederek 52,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

G. KORE

Kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, Güney Kore bankacılık sistemi görünümünü negatiften durağana revize etmiştir. Kuruluş, revizyonla ilgili olarak ülkedeki güçlü ekonomik toparlanma işaretlerini gerekçe göstermiştir.

Bununla birlikte, Güney Kore Merkez Bankası ülke ekonomisindeki olumlu göstergelerin, küresel ekonomik güçlenme eğiliminden kaynaklı olduğunu ve kalıcı toparlanma yönünde daha somut göstergelere ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, ekonomik belirsizliklerin 2018'de de etkisini sürdüreceği anlaşılmaktadır. Güney Kore imalat PMI değeri, Kasım ayında 51,2 düzeyinde gerçekleşmiştir.

BREZİLYA

Brezilya'da GSYİH, yılın üçüncü çeyreğinde beklentilerin üzerinde gerçekleşerek yıllık bazda yüzde 1,4 artış kaydetmiştir. Yüzde 0,7 olarak revize edilmiş ikinci çeyrek büyümesinin ardından, üçüncü çeyrekte de beklentilerin üzerinde bir gelişme kaydedilmesi, uzun süredir krizle boğuşan ülkedeki ekonomik toparlanmayı göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Bir diğer olumlu gösterge olarak, Brezilya imalat PMI değeri, Kasım ayında son 81 ayın en yüksek değerini alarak 53,5 düzeyinde gerçekleşmiştir.

RUSYA

Rusya Merkez Bankası, politika faizinde beklenmedik bir şekilde 50 baz puanlık indirime gitmiş ve faizi yüzde 7,75 düzeyine indirmiştir. İndirime ilişkin yapılan açıklamada, 2018 yılının ilk yarısında bir miktar faiz indiriminin daha mümkün olduğu belirtilmiştir. Kararın ardından Rus Rublesi, Dolar karşısında yaklaşık yüzde 0,4 gerilemiştir.

Rusya'dan net sermaye çıkışının, 2017 Ocak-Kasım döneminde yıllık bazda yüzde 241'lik artışla 28 milyar Dolar'a çıktığı açıklanmıştır. Konuyla ilgili yapılan açıklamada, ülkeden sermaye çıkışının ağırlıklı olarak bankacılık sektöründen kaynaklandığı belirtilerek, bankaların bu dönemde dış borçların azaltılmasına yönelik politikalara devam ettikleri ifade edilmiştir.

Rusya imalat PMI değeri, Kasım ayında 51,5 düzeyinde gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, Türkiye'deki mali sıkılaştırmanın mali disiplinin sağlanması yönünde önemli bir gösterge olduğu ancak karmaşık para politikasının finansal etkinliği zayıflattığı açıklanmıştır. Bununla birlikte, küresel finansal koşullar sıkılaştığında, ülkede cari açığın genişlemesiyle birlikte Türkiye'nin baskı altında kalabileceği belirtilmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda, Türkiye'de ekonomik büyümenin 2018'de yüzde 3,9 düzeyinde gerçekleşeceği öngörülmüştür.

Türkiye ekonomisinin üçüncü çeyrekte yüzde 11,1 gibi oldukça yüksek bir büyüme oranı yakalaması, yıl sonu ekonomik büyüme tahminlerine de olumlu etki yapmıştır. Bu açıdan, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları tarafından da ekonomik büyüme tahminlerinin revize edilebileceği ihtimali güçlenmektedir.

Kasım ayında, ortalama Dolar kuru 3,89 TL., Euro kuru 4,56 TL., BIST 100 endeksi 107.967, benzin litre fiyatı 5,61 TL. düzeyinde gerçekleşmiştir.

Türkiye imalat PMI değeri, Ekim'deki 52,8'lik değerinin ardından Kasım'da 52,9 olarak kaydedilmiştir.

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

BÜYÜME

Dönem	Cari fiyatlarla GSYH (Milyon TL)	GSYH (Zincirlenmiş hacim endeksi, 2009=100)	Zincirlenmiş hacim endeksi ve değişim oranları		Yerleşik hanehalklarının ve hanehalkına hizmet eden kar amacı olmayan kuruluşların tüketimi (%)	Devletin Nihai Tüketim Harcamaları (%)	Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu (%)	Mal ve Hizmet İhracatı (%)	(Eksi) Mal ve Hizmet İthalatı (%)	
			Gelişme hızı (%)	İmalat Sanayi Gelişme hızı (%)						
2016	I	563.891	140,1	4,8	7,8	2,5	12,4	6,2	1,9	2,8
	II	631.233	155,7	4,9	4,8	5,2	15,0	2,0	-1,7	7,1
	III	666.176	161,8	-0,8	-3,1	0,5	5,8	0,3	-9,4	2,1
	IV	747.226	173,4	4,2	5,7	6,3	6,1	1,2	2,5	2,9
	Yıllık	2.608.526	157,8	3,2	3,8	3,7	9,5	2,2	-1,9	3,7
2017	I	649.481	147,5	5,3	6,0	3,4	9,3	2,7	10,9	0,7
	II	735.543	164,2	5,4	7,0	3,1	-2,1	8,0	10,7	1,8
	III	827.230	179,7	11,1	15,2	11,7	2,8	12,4	17,2	14,5

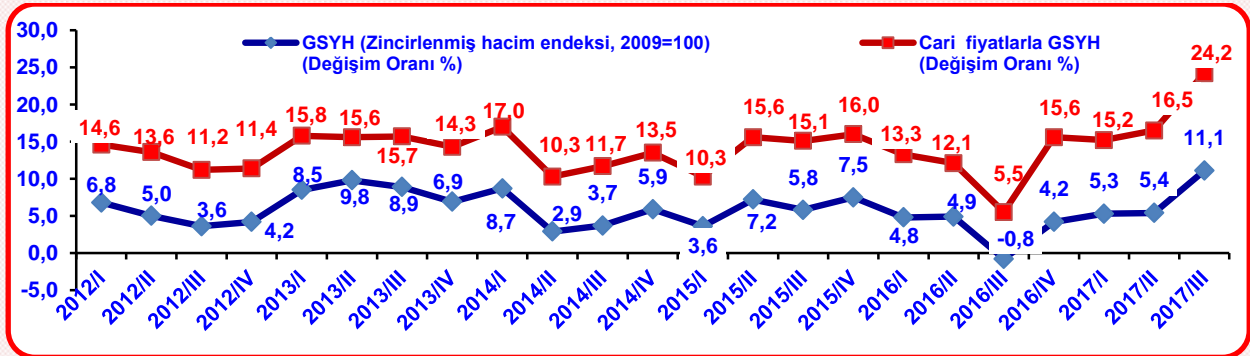
2017 yılının üçüncü çeyreğinde iç tüketim ve yatırımların desteklediği büyüme, %11,1 ile piyasa beklentilerinin üzerinde ve son 6 ayın en yüksek seviyesinde gerçekleşmiştir. Hain darbe girişiminin etkisiyle 2016 yılının üçüncü çeyreğinde iç ve dış talepte yavaşlama ile daralan ekonomik büyümenin yarattığı baz etkisi, teşvikler ve vergi indirimleri ile 2017 yılı üçüncü çeyrek büyümesi yüksek çıkmıştır. Rusya ile ilişkilerin normalleşmesi de büyümeye katkı sağlamıştır. Kur artışları ihracatı desteklemiştir. 2017 yılı birinci çeyrek %5,3, ikinci çeyrek %5,4 olarak güncellenmiş olup, 2017 yılı Ocak-Eylül döneminde büyüme %7,4 oranında kaydedilmiştir.

Üçüncü çeyrekte özel tüketim harcamaları, büyümeye %7 ile en fazla katkı sağlamıştır. Bu durumda, tüketicilerin, vergi indirimlerinin yılsonunda sona ereceğinden kaynaklı dayanıklı tüketim mallarına yönelmesiyle %31'lik bir artış yaşanması etkili olmuştur. Aynı dönemde kamu tüketim harcamaları ise, sınırlı seviyede artış göstermiştir.

2017 yılı üçüncü çeyrekte yatırım harcamalarının büyümeye katkısı %3,6 oranındadır. Makine ve teçhizat yatırımları son 4 çeyrekte aşağı yönlü seyrinin ardından %15,3 artışla olumlu bir görünüm sergilemiştir. İnşaat yatırımları da %12 ile büyümeyi desteklemiştir.

Yılın üçüncü çeyreğinde ithalat büyümeye daraltıcı yönde etki ederken, net ihracatın büyümeye katkısını sınırlandırmıştır. Turizmde yaşanan toparlanma eğiliminin etkisiyle hizmetler sektörü %4,5, sanayi sektörü %2,8 puan ile katkı sağlamıştır.

Kamu tarafında alınan tedbirlerin etkisi ivme kaybetse de devam etmektedir. Yılın üçüncü çeyreğinde olumlu bir tablo çizen büyüme bu çeyrekte olduğu gibi önümüzdeki dönemlerde de özel tüketim harcamaları ve yatırımlar ile yön bulacağı sinyalini vermektedir.

ENFLASYON

%	TÜFE		Yİ-ÜFE		YD-ÜFE	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Kasım	7,00	12,98	6,41	17,30	12,30	26,01
Yıllık	7,00	12,98	6,41	17,30	12,30	26,01
Yıllık Ort.	7,79	10,87	3,93	15,38	6,06	23,84
Aylık	0,52	1,49	2,00	2,02	5,04	5,22

Kaynak: TÜİK

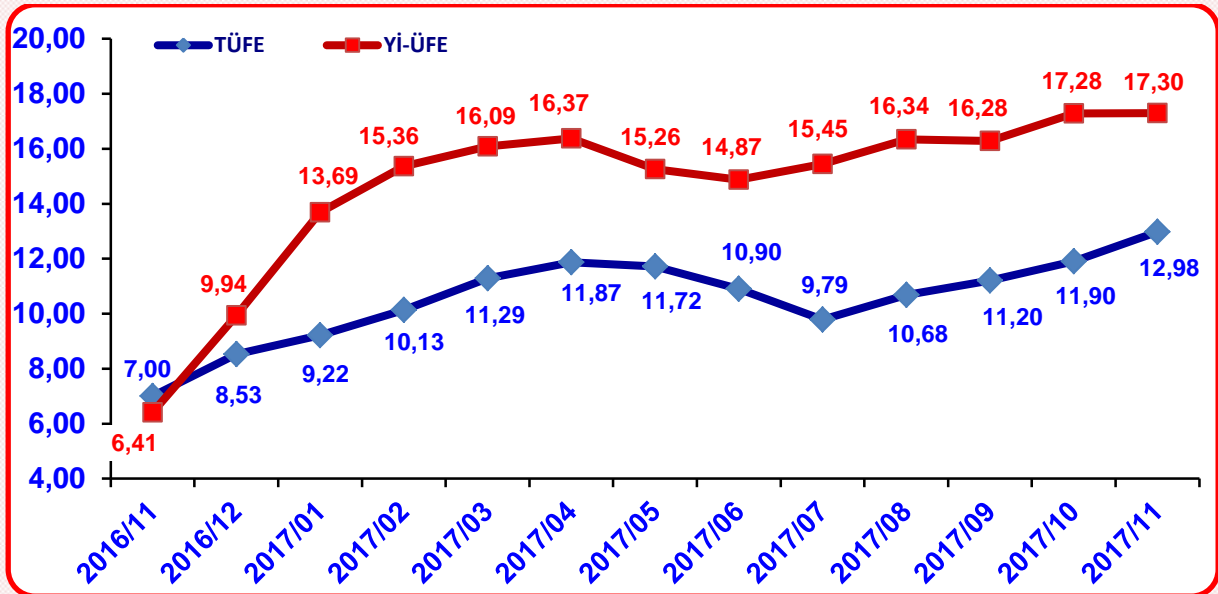
2017 yılı Kasım ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %12,98, Yİ-ÜFE'de %17,30 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre TÜFE'de %1,49 oranında ve Yİ-ÜFE'de %2,02 oranında artış yaşanmıştır.

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de %18,56 ile ulaştırma grubunda gerçekleşmiştir. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; gıda ve alkolsüz içecekler %15,78, çeşitli mal ve hizmetler %13,39, ev eşyası %12,85 ve sağlık %12,38 ile en çok artışın olduğu diğer gruplardır.

İstatistiki bölgelere göre yapılan ayırmda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayına göre %14 ve on iki aylık ortalamalara göre %11,55 oranında artış gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektörü %2,70 oranında, imalat sanayi sektörü %2,41 oranında ve su sektörü %0,93 oranında artarken, elektrik ve gaz sektörü %3,73 oranında düşmüştür. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %18,86 olmuştur.

Yıllık Değişim Oranları (%)

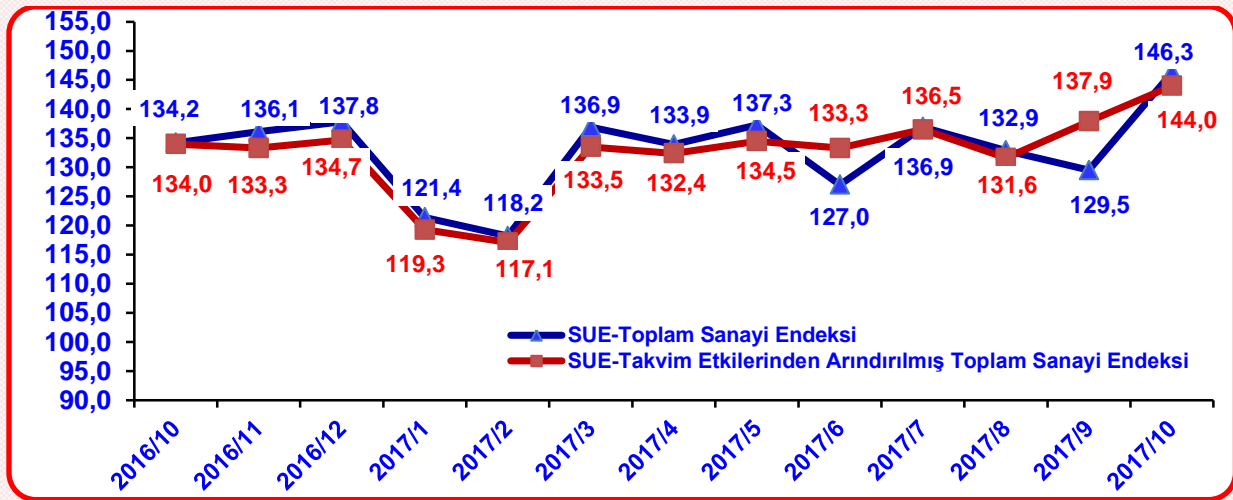
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

EKİM 2017 (2010=100)	Arındırılmamış		Takvim Etkisinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış	
	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Aylık)
Toplam Sanayi	146,3	8,9	144,0	7,3	136,9	0,7
Madencilik ve Taşocakçılığı	118,8	0,5	117,5	0,5	108,6	-2,2
İmalat Sanayi	150,1	9,7	147,5	7,7	138,2	1,3
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ürt. ve Dağıtım	135,0	7,3	133,9	7,3	141,7	-1,9

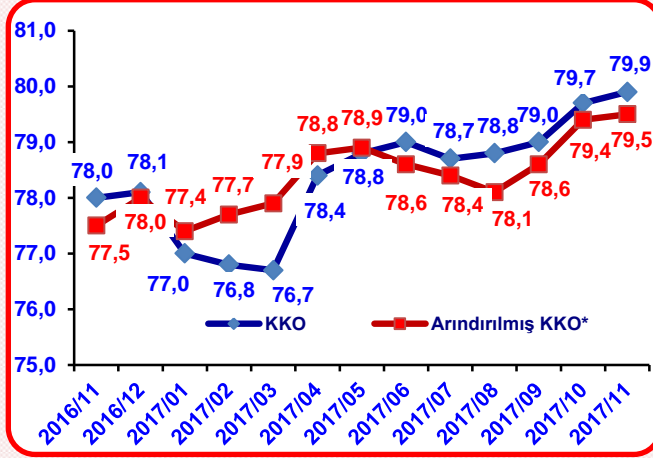
Kaynak: TÜİK

Arındırılmamış Sanayi Üretim Endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre 2017 yılı Ekim ayında %8,9 oranında, takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda %7,3 oranında yükselmiştir. Takvim etkisinden arındırılmış sanayinin alt sektörlerine baktığımızda, 2017 yılı Ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, madencilik ve taşocakçılığı sektörü %0,5 oranında, imalat sanayi sektörü %7,7 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü %7,3 oranında artmıştır.

Ana sanayi gruplarından 2017 yılı Ekim ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en fazla azalış; %18,5 ile dayanıklı tüketim malında gerçekleşmiştir. İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla azalış ise, %30,8 ile mobilya imalatında gerçekleşmiştir. Bu azalışı, %5,4 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, %2 ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı ve %1,4 ile tekstil ürünleri imalatı izlemiştir. En fazla artış; %20,6 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiştir. Bu artışı, %15 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı, %11,1 ile tütün ürünleri imalatı ve %9,8 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı izlemiştir.

KAPASİTE KULLANIM ORANI

2017 yılı Kasım ayında Kapasite Kullanımı bir önceki aya göre 0,2 puan artarak %79,9 ile sınırlı yükselişini sürdürmüştür.

Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı %87, kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı %84,6, kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı %83,8 ve ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) %83,4 ile 2017 yılı Kasım ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörlerdir.

Kaynak: TÜİK

HANEHALKI İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

Eylül 2016-2017	Toplam	
	2016	2017
15 yaş ve daha yukarı yaştakiler		
Nüfus (Bin kişi)	58.914	60.076
İşgücü (Bin kişi)	31.087	32.215
İstihdam (Bin kişi)	27.564	28.797
Tarım	5.657	5.854
Tarım dışı	21.907	22.943
İşsiz (Bin kişi)	3.523	3.419
İş gücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	27.826	27.861
İşgücüne katılma oranı (%)	52,8	53,6
İstihdam oranı (%)	46,8	47,9
İşsizlik oranı (%)	11,3	10,6
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	13,7	12,8
15-64 yaş grubu		
İşgücüne katılma oranı (%)	57,8	58,9
İstihdam oranı (%)	51,2	52,5
İşsizlik oranı (%)	11,6	10,8
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	13,7	12,9
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	19,9	20,0
Ne Eğitimde ne istihdamda olanların oranı*	25,8	26,1

Kaynak: TÜİK *Çalışmayan, eğitim (örgün ve yaygın) görmeyen gençlerin, toplam genç nüfus içindeki oranıdır.

Türkiye genelinde 15 ve yukarı yaştakilerde 2017 yılı Eylül ayında işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre 0,7 puan azalışla %10,6 oranında gerçekleşirken, istihdam edilen kişi sayısı 1 milyon 233 bin kişi artmıştır. İşsizlik oranı; erkeklerde %8,5 kadınlarda %14,9 oranında kaydedilmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı %12,8, işsiz sayısı 3 milyon 419 bin kişidir. Genç nüfusta işsizlik oranı %20 seviyesinde gerçekleşmiştir. Yani her 4 gençten biri işsizdir.

2017 yılı Eylül ayında istihdam edilenlerin %20,3'ü tarım, %18,8'i sanayi, %7,7'si inşaat ve %53,1'i hizmetler sektöründedir.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

Eylül 2017	SANAYİ	TARIM	İNŞAAT	HİZMETLER	TOPLAM
Erkek	4.193	3.126	2.139	10.432	19.890
Kadın	1.229	2.727	90	4.861	8.907
Toplam	5.421	5.854	2.228	15.293	28.797

Kaynak: TÜİK

ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)	Ekim		12 Aylık Kümülatif 2017
	2016	2017	
CARİ İŞLEMLER HESABI	-1.636	-3.827	-41.904
SERMAYE HESABI	0	-1	17
FİNANS HESABI	-17	-32	-33.478
Doğrudan Yatırımlar (net)	-668	-614	-8.490
Portföy Yatırımlar (net)	-2.150	-1.621	-20.622
Diğer Yatırımlar (net)	-122	-2.780	-1.126
Rezerv Varlıklar (net)	2.923	4.983	-3.240
Net Hata ve Noksan	1.619	3.796	8.409

Kaynak: TCMB

Cari işlemler açığı 2017 yılı Ekim ayında 3,8 milyar Dolar ile piyasa beklentilerinin altında gerçekleşmesine rağmen, dış ticaret açığındaki yükselme ve altın ihracatındaki sert düşüşün etkisiyle geçen yılın aynı ayına oranla %134 oranında artış göstermiştir. Cari açık, 12 aylık kümülatifte ise, 41,9 milyar Dolar ile Temmuz 2015'ten bu yana en yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Bu yükselişte emtia fiyatlarında ve ithalattaki artış etkili olmuştur. 2017 yılı Ekim ayında turizm gelirleri geçen yılın aynı ayına göre, %29,8 artarak 2,5 milyar Dolar ile cari açık artışını sınırlandırmıştır.

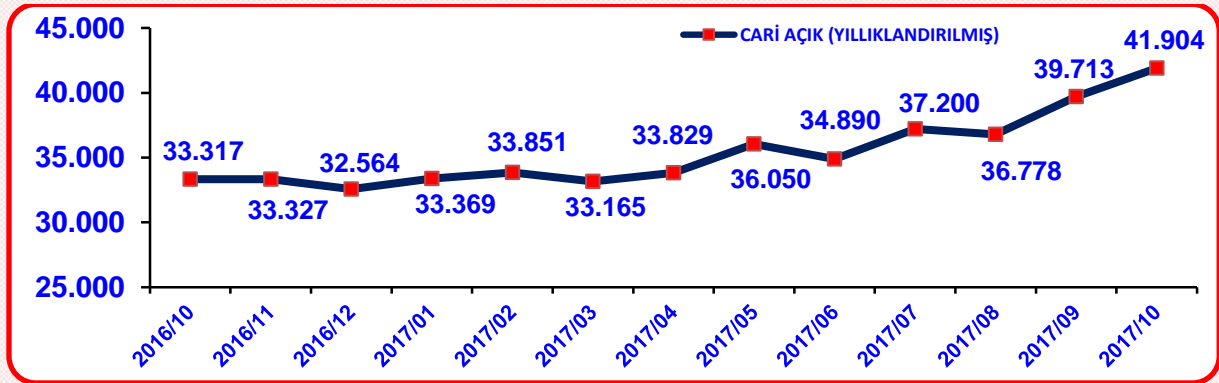
2017 yılı Ekim ayında Portföy yatırımları ivme kaybetse de, cari açığın finansmanına 1,6 milyar Dolar sermaye girişi ile katkı sağlamıştır.

Doğrudan yatırımlarda ise, 2017 yılı Ekim ayında 614 milyon Dolarlık sermaye girişi ile zayıf bir görünüm sergilemiştir. Söz konusu kalemde, 2017 yılı Ocak-Ekim döneminde 6,2 milyar Dolar sermaye girişi yaşanmıştır.

Diğer yatırımlarda ise, 2017 yılı Ekim ayında 2,7 milyon Dolarlık sermaye girişi kaydedilerek toparlanma eğilimi göstermiştir.

Rezerv varlıklar, 2017 yılı Ekim ayında 4,9 milyar Dolar artış göstermiştir. Aynı dönemde net hata ve noksan kaleminde de 3,8 milyar Dolar ile sermaye girişi yaşanmıştır.

Küresel ölçekte ekonomik dalgalanmalar, artan dış ticaret açığı ve sert düşüşler yaşayan net altın ihracatı cari açık üzerinde yukarı yönlü riskler olarak var olmaya devam etmektedir. Turizm gelirlerindeki olumlu tablo cari açıktaki genişlemeyi kısmen sınırlandırmaya çalışsa da, cari açık yukarı yönlü seyrinin devam edeceğinin sinyalini vermektedir.

GÜVEN ENDEKSLERİ

Aylar	Reel Kesim Güven Endeksi	Tüketici Güven Endeksi	Ekonomi Güven Endeksi
2016			
Kasım	103,5	68,9	95,1
Aralık	97,6	63,4	89,2
2017			
Ocak	97,0	66,9	85,7
Şubat	105,9	65,7	91,5
Mart	108,9	67,8	96,1
Nisan	111,2	71,3	99,5
Mayıs	109,2	72,8	100,5
Haziran	112,4	70,0	98,9
Temmuz	109,5	71,3	103,4
Ağustos	110,7	71,1	106,0
Eylül	111,6	68,7	102,8
Ekim	109,5	67,3	101,4
Kasım	106,3	65,2	97,9

Kaynak: TCMB, TÜİK *100'ün altı olumsuz algıyı göstermektedir.

Reel Kesim Güven Endeksi; 2017 yılı Kasım ayında, 3,2 puan azalarak 106,3 ile Mart 2017'den beri en düşük seviyesine gerilemiştir.

Tüketici Güven Endeksi, 2017 yılı Kasım ayında bir önceki aya göre %2 oranında azalarak 65,2 ile son 11 ayın en düşük seviyesine ulaşmıştır.

Ekonomi Güven Endeksi 2017 yılı Kasım ayında bir önceki aya göre %3,5 oranında azalarak 97,9 ile aşağı yönlü eğilimini sürdürürken Nisan 2017'den beri en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir. Endekste bu düşüş tüketici, reel kesim, hizmetler, perakende ticaret ve inşaat sektörlerinden kaynaklanmıştır.

BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

2016 yılı Ocak-Kasım döneminde 12,1 milyar TL, 2017 yılı Ocak-Kasım döneminde 26,5 milyar TL açık vermiştir. Aynı dönemde bütçe gelirleri %13 oranında artarak 574,6 milyar TL, bütçe giderleri ise %17,7 oranında artarak 601,1 milyar TL olarak kaydedilmiştir.

2017 yılı Ocak-Kasım döneminde vergi gelirleri; bir önceki yılın aynı ayına göre %16,7 oranında artarak 489,3 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Faiz hariç giderler %18,1 oranında artarak 545,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılı Ocak-Kasım döneminde 46,3 milyar TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 28,8 milyar TL faiz dışı fazla verilmiştir.

Milyon TL	OCAK-KASIM		Değişim Oranı (%)
	2016	2017	
Bütçe Giderleri	510.702	601.080	17,7
Faiz Hariç Giderler	462.288	545.801	18,1
Faiz Giderleri	48.414	55.279	14,2
Bütçe Gelirleri	508.583	574.597	13,0
Vergi Gelirleri	419.095	489.281	16,7
Bütçe Dengesi	-2.119	-26.484	-1.149,5
Faiz Dışı Denge	46.295	28.796	-37,8

Kaynak: BUMKO

DIŞ TİCARET

Milyon ABD \$		İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Ara (Hammadde) Malları İthalatı		Dış Ticaret Dengesi		İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)
Aylar	Yıl	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	
Ocak-Ekim	2016	116.962		163.273		109.973		-46.311		71,6
	2017	129.034	10,3	190.218	16,5	140.265	27,5	-61.184	32,1	67,8
Ekim	2016	12.795		17.009		11.340		-4.212		75,2
	2017	13.942	9,0	21.267	25,0	15.337	35,2	-7.324	73,9	65,6

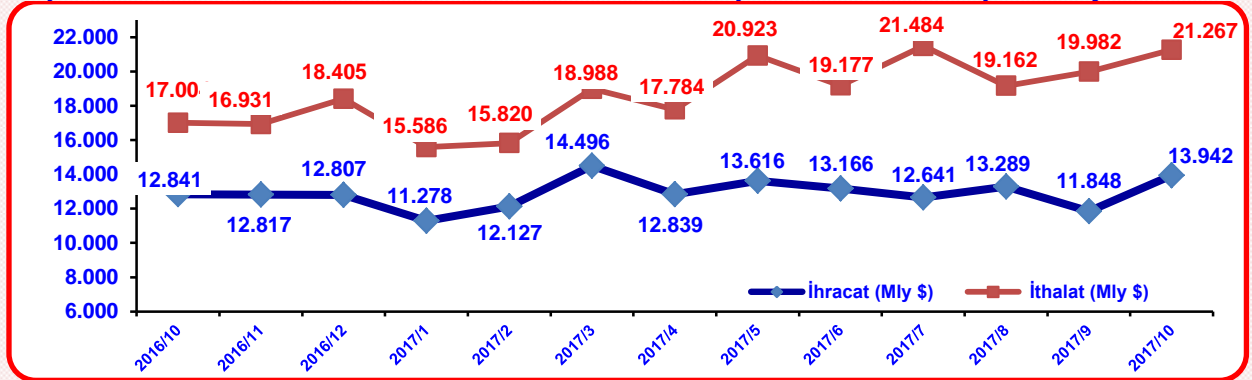
Kaynak: TÜİK

2017 yılı Ekim ayında ihracat, 2016 yılı Ekim ayına göre %9 oranında artarak 13,9 milyar Dolar, ithalat da %25 oranında artarak 21,2 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı 2017 yılı Ekim ayında %73,9 oranında artarak 7,3 milyar Dolar gerçekleşirken; 2017 yılı Ocak-Ekim döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre %32,1 oranında artarak 61,1 milyar Dolara yükselmiştir. 2017 yılı Ocak-Ekim döneminde ihracat, 2016 yılı aynı dönemine göre, %10,3 oranında artarak 129 milyar Dolar, ithalat da %16,5 oranında artarak 190,2 milyar Dolar seviyesine ulaşmıştır.

2016 yılı Ekim ayında %48,4 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2017 yılı Ekim ayında %49,5 olmuş; AB'ye yapılan ihracat 6,9 milyar Dolar kaydedilmiştir.

2017 yılı Ekim ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (2.173 milyon \$) olurken; bu fasılı "kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.300 milyon \$); "örme giyim eşyası ve aksesuarları" (823 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (790 milyon \$) ve "demir ve çelik" (677 milyon \$) izlemiştir. "Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (3.242 milyon \$); "Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (2.440 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (2.318 milyon \$); "Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.849 milyon) ve "demir ve çelik" (1.810 milyon \$) ile en yüksek ithalat yapılan fasıllar olmuştur.

2017 yılı Ekim ayında İzmir'in ihracatı 2016 yılının aynı ayına göre, %19,9 oranında artarak 850 milyon Dolar, ithalatı da %20,2 oranında artarak 837 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılı Ekim ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2016 yılının aynı ayına göre, %17 oranında artarak 1,48 milyar Dolar, ithalatı da %24,1 oranında artarak 1,42 milyar Dolar olarak kaydedilmiştir.

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU: TÜRKİYE

	2012	2013	2014	2015	2016	2017/III
BÜYÜME						
GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon TL)	1.569.672	1.809.713	2.044.466	2.338.647	2.608.526	827.230
Büyüme Oranı (Zincirlenmiş Hacim End. göre) (%)	4,8	8,5	5,2	6,1	3,2	11,1
İmalat Sanayi (Zincirlenmiş Hacim End.) (%)	2,3	9,3	6,1	5,9	3,8	15,2
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2012	2013	2014	2015	2016	Eyl.17
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	24.821	25.524	25.933	26.621	27.205	28.797
İstihdam Oranı (%)	45,4	45,9	45,5	46,0	46,3	47,9
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	2.518	2.747	2.853	3.057	3.330	3.419
İşsizlik Oranı (%)	9,2	9,7	9,9	10,3	10,9	10,6
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	11,5	12	12	12,4	13	12,8
ENFLASYON (%)	2012	2013	2014	2015	2016	Kas.17
Yİ-ÜFE (yıllık)	2,45	6,97	6,36	5,71	9,94	17,30
YD-ÜFE (yıllık)	-1,13	16,15	2,63	10,9	17,73	26,01
TÜFE (yıllık)	6,16	7,4	8,17	8,81	8,53	12,98
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Eki.17
İhracat	152.462	151.803	157.610	143.889	142.544	129.034
İthalat	236.545	251.661	242.177	207.234	198.617	190.218
Dış Ticaret Dengesi	-84.083	-99.859	-84.567	-63.395	-56.073	-61.184
Cari İşlemler Dengesi	-47.962	-63.621	-43.597	-32.118	-32.615	-35.293
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Eki.17
Teşvikli Yatırımlar (Milyon TL)	62.405	94.438	64.468	98.935	97.961	84.137
Teşvikli Yatırımlar (Belge Adedi)	3.972	4.589	3.884	4.508	5.122	6.266
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER (Adet)	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Kas.17
Kurulan Şirket Sayıları	107.219	108.930	126.635	114.691	106.452	108.086
Kapanan Şirket Sayıları	47.978	37.273	39.051	32.762	31.938	28.839
ULUSLARARASI DOĞRUDAN YATIRIMLAR	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Eyl.17
Şirket Sayısı (Adet)	4.249	3.770	4.690	5.590	5.584	3.779
Yatırım Tutarı (Milyon \$)	13.628	12.896	12.828	17.550	12.771	7.340
DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)	2012	2013	2014	2015	2016	Eyl.17
Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı	-136,4	-171,2	-179,4	-183,2	-205,8	-210,6
BORÇLANMA (Milyar \$)	2012	2013	2014	2015	2016	2017/II
Dış Borç Stoku	339,5	389,7	401,7	395,9	404,9	432,4
Kamu	104,0	115,9	117,7	113,1	119,7	129,3
Özel	228,4	268,6	281,6	281,4	284,4	302,2
KREDİLER (Milyar \$)	2012	2013	2014	2015	2016	2017/III
Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu	170,9	198,1	212,5	215,2	217,1	231,6
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (Yıllık Ortalama % Değ.) Takv. Etk. Arındırılmış	2012	2013	2014	2015	2016	Eki.17
Toplam Sanayi	2,4	3,5	3,5	2,9	1,8	7,3
İmalat Sanayi	2,3	4,4	3,1	3,3	1,4	7,7
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2012	2013	2014	2015	2016	Kas.17
Kapasite Kullanım Oranı	76,5	76,7	75,0	76,8	77,4	79,9
GÜVEN ENDEKSLERİ	2012	2013	2014	2015	2016	Kas.17
Reel Kesim Güven Endeksi	106,6	106,6	104,6	103,5	105,2	106,3
Tüketici Güven Endeksi	75,8	76	72,5	66,3	69,5	65,2
Ekonomi Güven Endeksi	104,1	103,9	99,0	96,6	93,9	97,9
SANAYİ CİRO ENDEKSİ	2012	2013	2014	2015	2016	Eki.17
Sanayi Ciro Endeksi (Arındırılmamış)	140,1	153,1	172,7	187,2	200,4	287,8
Elektrik Enerjisi Üretimi (Gwh)	2012	2013	2014	2015	2016	Eyl.17
Elektrik Enerjisi Üretimi (Gwh)	239.497	240.154	251.963	261.783	274.408	23.930
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Kas.17
Bütçe Dengesi	-29.412	-18.543	-23.370	-23.525	-29.258	-26.484
PROTESTOLU SENET	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Eki.17
Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	1.075	1.092	1.004	1.000	1.017	782
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	6.949	7.494	8.221	10.081	12.288	10.474
KARŞILIKSIZ ÇEK	2012	2013	2014	2015	2016	Oca.-Kas.17
Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi (Bin Adet)	943	748	674	776	778	413
Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi (Bin Adet)	408	300	238	227	225	96
BORSA VE DÖVİZ	2012	2013	2014	2015	2016	Kas.17
BIST 100 Endeksi	64.982	77.315	76.306	79.901	77.587	103.984
Euro/\$	1,29	1,33	1,33	1,11	1,11	1,17

Kaynak: TÜİK, TCMB, RİSK MERKEZİ, BUMKO, T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, BORSA İSTANBUL, TOBB, TEİAŞ-EPDK

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU: İZMİR

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
NÜFUS-GÖÇ										
Nüfus (Bin)	3.451	3.525	3.606	3.624	3.662	4.061	4.113	4.168	4.223	-
Nüfusun TR Nüfusu İçindeki Payı (%)	4,8	4,9	4,9	4,8	4,8	5,3	5,3	5,3	5,3	-
Nüfus Artış Hızı (‰)	15,0	18,9	20,6	4,1	10,1	13,8	12,7	13,4	13,1	-
TR Nüfus Artış Hızı (‰)	13,1	14,5	15,9	13,5	12,0	13,7	13,3	13,4	13,5	-
Net Göç Hızı (‰)	7,20	6,97	2,91	2,26	2,46	3,45	5,6	5,0	5,6	-
İSO 500 BÜYÜK İÇİNDEKİ ÜYE SAYISI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	48	52	56	55	58	59	59	61	59	-
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	1.171	1.170	1.303	1.410	1.424	1.514	1.504	1.483	1.566	-
Sanayi İstihdamının Payı (%)	31,5	28,0	30,4	30,7	31,6	31,8	31,7	32,0	47,6	-
Kadın İstihdamı (Bin Kişi)	314	346	397	422	432	490	466	470	513	-
Kadın İstihdamının Oranı (%)	26,8	29,6	30,5	29,9	30,3	32,4	31,0	28,3	30,7	-
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	156	227	231	243	247	276	243	262	254	-
İşsizlik Oranı (%)	11,8	16,2	15,1	14,7	14,8	15,4	13,9	15,0	14,0	-
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	12,4	17,2	16,4	16,2	15,9	17,0	15,0	16,1	15,2	-
ENFLASYON (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/9
TÜFE (yıllık)	5,84	8,91	7,25	10,15	6,03	7,94	8,54	9,83	8,93	11,3
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/8
İhracat	7.823	6.119	6.682	8.072	8.659	9.484	9.624	8.308	8.370	5.878
İthalat	8.313	6.268	8.419	10.621	10.577	10.367	9.950	8.846	8.809	6.299
Dış Ticaret Dengesi	-490	-149	-1.737	-2.550	-1.918	-883	-326	-538	-439	-421
İhracatçı Firma Sayısı (Adet)	3.917	3.694	3.920	4.107	4.269	4.438	4.226	4.529	4.600	4.258
İhracatın TR İhracatı İçindeki Payı (%)	5,9	6,0	5,9	6,0	5,7	6,1	6,1	5,8	5,9	5,7
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/II
Kapasite Kullanım Oranı	57	51	62,25	70	63	60	55	64	63	72
PROTESTOLU SENETLER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/8
Protesto Edilen Senet Sayısı (Adet)	74.760	77.761	55.098	31.131	38.952	43.347	43.406	44.232	47.497	30.428
Protesto Edilen Senetlerin TR İçindeki Payı (%)	4,7	4,9	4,5	3,4	3,6	4,0	4,3	4,4	4,7	4,9
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	391	459	319	245	367	463	510	571	775	556
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/7
Belge Adedi	136	105	167	188	209	215	186	208	230	270
Yatırım (Milyon TL)	1.011	651	1.890	2.443	9.042	1.655	4.016	3.145	1.810	5.457
Teşvikli Sabit Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	4,04	2,39	3,01	4,55	15,66	1,76	6,5	3,1	1,9	8,0
Bölgesel Yatırımların TR İçindeki Payı (%)	-	4,0	1,9	3,2	2,8	2,2	5,2	4,9	1,9	12,2
ENERJİ TÜKETİMİ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/4
Doğalgaz Tük. (Milyon stdm ³)	2.342	1.957	2.342	2.736	2.704	2.739	2.327	3.214	4.299	1.504
MALI / FINANS	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/9
Bütçe Gelir/Gider	4,17	3,59	3,99	4,05	4,34	4,36	4,20	4,28	4,2	4,6
Vergi Gelirlerinin TR İçindeki Payı (%)	10,54	10,20	10,77	10,86	11,77	11,14	10,54	11,1	11,4	11,7
Mevduatın Krediyeye Dönüşüm Oranı (%)*	74,6	72,4	87,9	102,5	110,2	123,9	122,2	120,6	111,5	120,4
Toplam Mevduatların TR İçindeki Oranı (%)*	6,2	6,2	5,9	5,8	5,7	5,5	5,2	5,6	5,7	5,7
Toplam Kredilerin TR İçindeki Oranı (%)*	6,4	6,0	5,9	6,1	5,9	6,0	5,2	5,2	4,9	5,1
KAMU YATIRIM TAHSİS PAYI (%)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	2,12	1,80	1,35	1,67	1,59	2,29	2,62	2,63	2,30	-
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/9
Kurulan Şirket Sayısı	3.094	2.710	3.253	3.277	2.112	2.928	3.414	4.027	3.962	3.354
Kurulan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	6,4	6,3	6,5	6,1	5,7	6,0	5,9	6,0	6,2	6,3
Kapanan Şirket Sayısı	805	803	860	943	1.094	1.095	991	740	644	555
Kapanan Şirketlerin TR İçindeki Payı (%)	7,7	7,7	7,5	7,2	7,7	7,0	7,1	6,1	5,8	6,1
YABANCI SERMAYELİ FİRMALAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/7
Yabancı Sermayeli Firma Sayısı	1.256	1.391	1.540	1.682	1.800	1.944	2.100	2.239	2.422	2.489
Yabancı Serm. Firmaların TR İçindeki Payı (%)	6,0	5,9	6,0	5,7	5,5	5,3	5,1	4,8	4,6	4,4
MARKA-PATENT SAYISI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/9
Marka Tescil Sayısı (Adet)**	1.983	2.302	1.931	2.146	3.234	4.096	4.366	4.323	5.928	4.944
Marka Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	5,6	5,6	6,0	6,0	6,2	6,0	6,0	6,2	7,1	6,6
Patent Tescil Sayısı (Adet)**	25	21	34	31	42	59	55	86	96	203
Patent Tescil Sayısının TR İçindeki Payı (%)	7,4	4,6	5,3	3,7	4,1	4,7	4,2	5,0	5,4	4,8
TURİZM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/8
Yabancı Turist Sayısı (Bin Kişi)	1.034	1.057	1.156	1.370	1.368	1.407	1.294	1.201	672	557
Yabancı Turist Sayısının TR İçindeki Payı (%)	3,9	3,9	4,1	4,4	4,4	4,2	3,6	3,3	2,5	2,5
TARIMSAL ÜRETİM	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bitkisel Üretim Değeri (Milyon TL)	2.769	2.675	3.375	3.648	4.100	3.652	5.024	5.940	-	-
Bitkisel Üretim TR İçindeki Payı (%)	1,2	3,9	4,2	4,1	4,7	3,9	5,1	5,0	-	-
İŞ KAZALARI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/9
İş Kazasında Ölenlerin TR İçindeki Payı (%)	6,0	4,6	5,4	7,5	5,6	6,0	2,6	5,1	3,7	5,4
MOTORLU KARA TAŞITLARI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017/8
Motorlu Kara Taşıtlarının TR İçindeki Payı (%)	4,9	6,5	6,4	6,3	6,2	6,1	6,1	6,0	6,0	6,0

*Çeyreklik açıklanmakta olup, III. çeyrek verileridir. **Aylık bazda olanlar tescil değil, başvuru verileridir.

Kaynak: TÜİK, TCMB, RISK MERKEZİ, BUMKO, T.C. EKONOMİ BAKANLIĞI, TOBB, TPKM, T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, İSO

ÜLKE İNCELEMELERİ XXIV : TANZANYA BİRLEŞİK CUMHURİYETİ

Ekonomik Yapı

Doğu Afrika'nın en büyük ülkesi konumundaki Tanzanya ekonomisi; tarım, madencilik, turizm ve balıkçılık sektörleriyle ön plana çıkmaktadır.

Ülkedeki işgücünün yaklaşık yüzde 70'inin tarım sektöründe çalışmasına rağmen, tarımdan elde edilen gelir GSYİH'nın ancak yüzde 28'ini karşılamaktadır. Tarımsal üretim açısından kahve ve kakao imalatı başı çekmektedir.

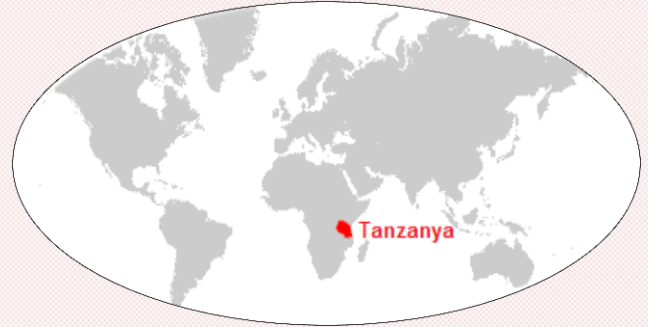
Sanayi sektöründe eski dönemlerde basit iç tüketim ürünlerinin imalatı ön plandayken, son dönemdeki çabalarla piyasa ve ürün çeşitliliğinde artış gözlenmiştir. Sektörde yiyecek ve içecek işleme, mineral işleme, tütün üretimi ve tekstil üretimi dikkat çekmektedir. Ancak, imalat açısından hala daha fazla ürün çeşitliliğine ve ileri teknoloji yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Maden yatakları ülkenin en önemli gelir kaynaklarından. Afrika'nın en büyük 3. altın üreticisi konumundaki ülkede aynı zamanda elmas, tanzanit, uranyum ve nikel üretimi de yaygındır. Bununla birlikte, son dönemlerde doğalgaz rezervlerinin de oldukça zengin olduğu tespit edilmiştir. Ülkenin gerçekleştirdiği ihracat da büyük oranda altın ve altından yapılan ürünlere dayanmaktadır.

Söz konusu sektörlerle birlikte son yıllarda hizmetler sektörü de hızlı bir gelişme kaydetmiş ve milli gelir içindeki payı yüzde 50'ye kadar ulaşmıştır. Hizmetler sektöründeki bu gelişme, özellikle telekomünikasyon ve finans kalemlerindeki ilerlemeye dayanmaktadır.

Tanzanya'da 1980'lere kadar kapalı bir ekonomik sistem modeli uygulanmasının ardından bu yıllar itibarıyla politik ve ekonomik liberalleşme hareketleri başlamıştır. Bu süreçte, özelleştirme uygulamalarına ağırlık verilmiş, kurlar ve faizler liberal hale getirilmiş ve özel sektörün payı artırılmıştır. Özellikle 1995 yılından sonra hız kazandırılan ekonomik reformlar sayesinde, Tanzanya global ekonomik krize kadar yıllık ortalama yüzde 7 büyüme oranı ile Sahra altı Afrika ülkeleri arasında en hızlı büyüyen ülke olmuştur.

Yoksullukla mücadele, Tanzanya Hükümeti'nin bir diğer ekonomik mücadele alanı olmuş, bu kapsamdaki uygulamalar sonucunda ülkedeki gelirler artmış ve borçlanma ihtiyacı azalmıştır.

Uygulanan reform politikalarının başarılı olması, Tanzanya'ya gerçekleştirilen doğrudan yabancı yatırımların çevre ülkelere kıyasla çok daha fazla olmasını sağlamıştır. Ekonomideki sektörel ağırlık paylarına paralel biçimde, tarım, imalat, turizm ve madencilik sektörlerindeki yabancı yatırımlar dikkat çekmektedir.

Hükümet, yatırım teşviklerini uygulamada lider sektörler ve öncelikli sektörler olmak üzere iki ana grup ayrımı kullanmaktadır. Lider sektörler tarım, madencilik ve altyapı hizmetleri iken; öncelikli sektörler ise havacılık, inşaat, mikrofinans bankacılığı, imalat, insan kaynakları hizmetleri, turizm hizmetleri, vb. olarak belirlenmiştir. Söz konusu sektörlerdeki yatırımlarda özellikle vergisel destek ve teşvikler dikkat çekmektedir.

Türkiye-Tanzanya İlişkileri

Uzun yıllar öncesine dayanan iki ülke arasındaki karşılıklı ilişkiler, son dönemlerde artan üst düzey ziyaretlerle dinamikleşmiştir. Özellikle 2000'li yıllarda karşılıklı ekonomik ilişkiler güçlenmiş ve ticaret hacmi artmıştır. Tanzanya'nın diğer Doğu Afrika ülkelerine de açılan bir kapı olması niteliği ve Afrika Serbest Ticaret Bölgesi'nin bir parçası olması, Türkiye için önemli bir fırsattır. Bu kapsamda, Tanzanya öncelikli ihracat ülkelerinden biri olarak belirlenmiştir.

İki ülke arasındaki temel ihracat kalemleri demir çelik ürünleri, römorklar, gıda maddeleri, kağıt ve ambalaj ürünleri, temizlik malzemeleri iken; temel ithalat kalemleri ise tütün ürünleri, gemi araçları ve malzemeleri, pamuk, kakao ve çay şeklindedir. 2017 yılı Ocak ayı içerisinde gerçekleştirilen son ziyaret sürecinde farklı alanlarda 10 işbirliği anlaşması imzalanarak, karşılıklı ilişkilerin geliştirilmesi yönünde büyük bir adım daha atılmıştır. Tanzanya'da özellikle tarım, imalat sanayi, mobilya, otomotiv yan sanayi, turizm, inşaat, tekstil ve eğitim sektörlerinde yatırım imkanlarının geniş olduğu belirtilmektedir.

TANZANYA ÜLKE PROFİLİ (2016)

Nüfus (Milyon Kişi)	55,5
Nüfus Artış Hızı (%)	3,0
GSYİH (Milyar Dolar)	47
GSYİH (%)	7,0
Kişi Başı GSYİH (Dolar)	879
Enflasyon Oranı (%)	5,0
İşsizlik Oranı (%)	2,4
İhracat (Milyar Dolar)	4,7
İhracatta İlk 5 Ülke	İsviçre, Hindistan, Güney Afrika, Çin, Kenya
Temel İhracat Ürünleri	Altın, Tütün, Maden cevherler, Meyve ürünleri, Balık ürünleri
İthalat (Milyar Dolar)	7,9
İthalatta İlk 5 Ülke	Çin, Hindistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Güney Afrika, Japonya
Temel İthalat Ürünleri	Rafine Petrol, Bitkisel yağlar, İlaç ürünleri, Motorlu araçlar, Buğday
Cari Denge (% GSYİH)	-5,6
İmalat Sanayi (% GSYİH)	5,5
Tarım (%GSYİH)	31,5
Hizmetler (%GSYİH)	41,2
Sanayi (% GSYİH)	27,3

Kaynak: IMF, Dünya Bankası

TANZANYA KÜRESEL DIŞ TİCARET PROFİLİ (2016)

İHRACAT ÜRÜNLERİ	(Milyar \$)	İTHALAT ÜRÜNLERİ	(Milyar \$)
Kıymetli maden ve taşlar	1,7	Mineral yakıtlar ve yağlar	1,4
Tütün ve tütün imalatı	0,4	Makine ve ekipmanları	0,9
Meyve ve meyve ürünleri	0,4	Motorlu araçlar	0,7
Maden cevherleri	0,3	Elektrikli makine ve ekipmanları	0,6
Kahve, çay ve baharat ürünleri	0,2	Plastik ve plastik ürünleri	0,4
Gıda sanayi kalıntı ve atıkları	0,2	Eczacılık ürünleri	0,3
Cam ve cam ürünleri	0,2	Hayvansal gıdalar ve yağlar	0,3
Sebze ve sebze ürünleri	0,2	Demir ve çelik	0,3
Kanola ve benzeri ürünler	0,1	Demir ve çelik ürünleri	0,2
Balık ve deniz ürünleri	0,1	Seramik	0,2

Kaynak: Trademap (İlk 10 ürünü yansıtmaktadır.)

TÜRKİYE – TANZANYA TİCARET PROFİLİ (2016)

Fasıl adı	Türkiye'nin Tanzanya'ya İhracatı (Milyon \$)	Fasıl adı	Türkiye'nin Tanzanya'dan İthalatı (Milyon \$)
Diğer gıda maddeleri	14,1	Bitkisel ürünler; bostan, meyve ve sebze	19,8
Kağıt ve kağıt ürünleri	10,6	Atık ve hurdalar	2,2
Demir-çelik ana sanayi	7,3	Dabaklanmış deri, bavul, el çantası ve saraciye	0,5
Öğütülmüş tahıl ürünleri, nişasta, nişastalı ürünler ve hazır hayvan yemleri	6,8	Demir-çelik dışındaki ana metal sanayi	0,2
Motorlu kara taşıtlarının karasörleri ve römorkları	6,4	Özel amaçlı makineler	0,2

Kaynak: TÜİK